

VERSLAG VBG studiereis 2023

Slovenië 25 t/m 30 september

Transitie naar een duurzame samenleving

Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork ~

De Vereniging Buitengewoon Groen (VBG) verenigt 35 brede scholengemeenschappen verspreid over heel Nederland. In 2023 zetten zij zich al 29 jaar in voor duurzaam Groen vmbo onderwijs!

De VBG-studiereis stelt de leden in staat gezamenlijk kennis te vergaren over ontwikkelingen binnen een veeljarig VBG-thema 'De transitie naar een duurzame samenleving'. De focus voor de 2023 studiereis naar Slovenië:

Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork~

Inhoudsopgave

	2
1. Inleiding en doel van de studiereis	3
2. De bestemming Slovenië, algemeen	4
3. De VBG-studiereis:	
Inleiding thema, begeleiding, verblijf, voorbereiding,	5
resultaatgerichte studiereis en reflectie	
Relatie met VBG-activiteiten	8
4. Deelnemers en leervragen	9
5. Programma, verslagen	10
6. Thema Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork ~	12
7. Onderwijssysteem Slovenië	25
8. Bezienswaardigheden Slovenië en omgeving	27-30

Vereniging Buitengewoon Groen
www.vbg scholen.nl

Dit reisverslag (incl. foto's) is samengesteld m.m.v.: deelnemers aan de studiereis, Marcel Roeberts en Susan Potiek - VBG internationalisering

Eindredactie: Susan Potiek.
©Vereniging Buitengewoon Groen

1. Inleiding

Sinds 2006 organiseert de VBG voor en met haar leden een studiereis naar een Europees land. Het algemene doel van deze bezoeken is het vergroten van de kennis over verschillende onderwijssystemen, over nieuwe en actuele ontwikkelingen, didactiek, competenties, het leren van leerlingen/studenten in de praktijk, het ontwikkelen van nieuwe of aangepaste curricula zowel binnen als buiten de 'groene' sector. Het studiebezoek is tevens bedoeld om deelnemers te inspireren, manieren te verkennen om verschillende benaderingen, materialen en structuren te implementeren en hun educatieve manieren van werken met hun leerlingen te optimaliseren waarmee uitdagingen van hedendaags onderwijs aan te gaan.

VBG organiseert de studiereis rondom een hedendaags (Groen) thema binnen de samenleving en/of specifiek binnen het vmbo curriculum. Dit leidt ons naar een Europees land waar het thema duidelijk speelt en voorrang heeft. Door direct met collega's in het buitenland in contact te komen willen de leden van VBG wederzijds kennis maken, inspiratie opdoen en ervaringen uitwisselen. Leden van de VBG (directie, teamleiders en docenten VMBO) maakten in het najaar van 2023 de 17e VBG-studiereis naar Slovenië, omgeving Ljubljana en Postojna.

Doel van de VBG-studiereis

De studiereis stelt de leden van de VBG in staat gezamenlijk kennis te vergaren over ontwikkelingen op gebied van (Groen) onderwijs op het gebied van 'De transitie naar een duurzame samenleving', met in 2023 de focus op: **Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork ~** Hoe kan de 'Groene' sector (en beroepsonderwijs in het bijzonder) daaraan bijdragen? Meer specifiek gaat het om het kennismaken met manieren van aanpak, materialen, projecten, activiteiten, waarmee deelnemers een persoonlijk accent op hun eigen school kunnen vormgeven.

Hierbij heeft het bestuur van de VBG gedacht aan de volgende subdoelstellingen:

- Leren van onderwijsontwikkelingen in de (groene) beroepskolom in Slovenië; inhoud, organisatie, resultaten, ervaringen, plaats in het curriculum, borging, samenwerking met lokale/regionale partners (bedrijven, instellingen, overheden, organisatie). Het accent ligt op het thema van 2023.
- Het leren van elkaar krijgt een accent in de vorm van korte presentaties, vragen stellen, discussies en stellingen over bovenstaande onderwerpen. Eenieder is uitgenodigd voor een (gemeenschappelijke) bijdrage. Elk jaar bewijst deze opzet zijn waarde voor de deelnemers.
- Leggen van (bilaterale) contacten met Sloveense collega's van vergelijkbare scholen in Slovenië voor toekomstige contacten (internationalisering) over mogelijke samenwerking en uitwisseling.

- Kennismaken van andere actuele ontwikkelingen in de groene sector in Slovenië. ♦

2. De bestemming Slovenië

Slovenië (Sloveens: Slovenija; officieel: Republika Slovenija), is een republiek op de Balkan in Centraal-Europa. Slovenië bevindt zich in Midden-Europa. Het wordt begrensd door Oostenrijk, Italië, Kroatië en Hongarije. Slovenië is sinds 1 mei 2004 lid van de EU met de euro als betaalmiddel.

Tot de onafhankelijkheid in 1991 was Slovenië de noordelijkste deelrepubliek van het voormalige Joegoslavië. De totale oppervlakte van het land bedraagt 20.273 km² en dat is 0,6 keer de grootte van Nederland.. Slovenië is daarmee een van de kleinere staten van Europa. De hoofdstad Ljubljana (l-oo-b-l-ee-y-ah-n-ah) ligt ong. 1200 km vanaf Utrecht In Slovenië wordt hoofdzakelijk Sloveens gesproken, ook Italiaans en Hongaars. Een groot deel van de bevolking in Slovenië is katholiek.

In het noordwesten liggen de Kamniške Alpen en de Julische Alpen met de hoogste berg van Slovenië, de Triglav (2864 meter). Het zuiden en het zuidwesten van het land, tussen de hoofdstad Ljubljana en de Golf van Triëst, is beroemd voor de talrijke grotten of *jama's* die zich in het daar aanwezige poreuze kalkgesteente gevormd hebben. Tot dit zgn. Karst-gebied behoren grottenstelsels, de imposantste van de wereld, o.a. die van Postojna Jama en Škocjanske Jama.

De Vintgar kloof (of Vintgar Gorge) ligt op ongeveer 12 > minuten rijden van het meer van Bled. Aangezien Lake Bled bij veel reizigers op het lijstje staat kan een bezoekje goed gecombineerd worden met een tripje naar de Vintgar kloof. Sterker nog, het is wat ons betreft een must-see in Slovenië! Hier stroomt de Radovna rivier met een lengte van 1,6 kilometer tussen de steile hellingen door en dat heeft voor prachtig uitgesleten rotswanden gezorgd. Het water is felblauw en langs de rotswanden is een houten wandelpad aangelegd die je meevoert door de kloof.

Vintgar Gorge ^

Ljubljana is de hoofdstad en grootste stad van Slovenië. Het stedelijke gebied heeft 284.293 inwoners (2022) en is gelegen aan de rivier de Ljubljanica. De oude stad kent gebouwen en bouwwerken met een lange geschiedenis. ♦

< Ljubljana

3. De VBG-studiereis: inleiding thema en reisinformatie

De studiereis stelde de leden van de VBG in staat gezamenlijk kennis te vergaren over ontwikkelingen binnen het VBG-thema 'De transitie naar een duurzame samenleving'. De focus voor 2023:

Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork ~

Slovenen houden van hun groene land, dus hun zorg is gericht op het behoud van natuurlijke en culturele schatten. Hun liefde voor hun prachtige groene omgeving delen ze graag met anderen die waarde hechten aan duurzaam beheer en ontwikkeling. Slovenië is het eerste land ter wereld dat in zijn geheel is uitgeroepen tot "Green destination". Het SLOVENIA GREEN LABEL, dat een belofte is aan een groene toekomst. Op het gebied van ecologisch toerisme is Slovenië één van de koplopers van Europa.

Wat kunnen we leren van de succesverhalen in Slovenië? Welke voordelen zitten er aan de nieuwe manieren van werken? Welke valkuilen en drempels kom je tegen? En vooral wat is de rol van het 'Groene' beroepsonderwijs bij deze veranderingen? Hoe is duurzaamheid verankerd in het curriculum? Vragen waarop we tijdens de studiereis een antwoord proberen te vinden.

Een studiereis naar het groene hart van Europa waar we het thema onderzoeken vanuit de invalshoeken 'Groen' onderwijs, groen toerisme, ecologische landbouw en duurzaam samenleven. Met de Sloveense onderwijscollega's gaan we over het thema (en aanverwante onderwerpen) in gesprek en laten we ons inspireren door hun aanpak.

Meer informatie over het thema van de VBG-studiereis tref je aan in hoofdstuk 6.

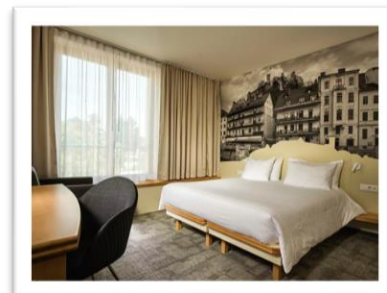
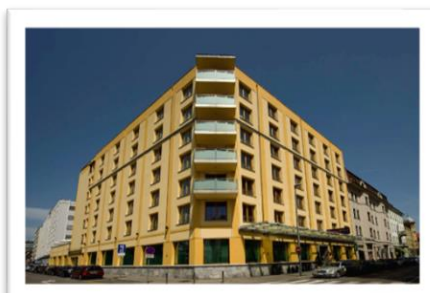
Begeleiding

Marcel Roeberts ('Onderweg Met Marcel'), Bert van Opstal en Susan Potiek (VBG) vormden de reisleiding ter plekke. De voertaal onderweg was Engels. De VBG organiseert de studiereis, deelname geschiedt altijd op eigen risico en de deelnemer diende zelf een reisverzekering af te sluiten.

Verblijf

Het hotel waar we verblijven is:

City Hotel Ljubljana

Dalmatinova ulica 15
1000 Ljubljana
Slovenië
<https://www.cityhotel.si/>

Iedere deelnemer had een eigen kamer (rookvrij).
 De kosten zijn opgebouwd uit groeps- en persoonsgebonden kosten.

Vorbereidingsmiddag

Twee weken voorafgaand aan de studiereis vond ter voorbereiding een bijeenkomst plaats waarbij alle deelnemers aan de studiereis met elkaar kennismaken, het programma, bijzonderheden over het thema, het vervoer en de bestemming doornemen.

<https://www.birdingplaces.eu/nl/birdingplaces/slovenia/lake-cerknica>

Seasonal lakes Cerknica

Het Cerknica-meer is een van de grootste intermitterende meren van Europa. Het verschijnt elk jaar op de karst polje (vlakke), ingeklemd tussen: de Javorniki-heuvels en het Bloke-plateau tot aan de berg Slivnica, op ongeveer een uur rijden vanaf Ljubljana. Tijdens het droge seizoen verdwijnt het meer. In de lente en herfst verspreidt het water zich meestal over een oppervlakte van 20 km² en wordt het Cerknica-meer het grootste meer van Slovenië. Cerknica is een wetland van internationaal belang vanwege het behoud van bedreigde vogels. In de herfst, bieden de meren veel voedsel voor o.a. Zeearend, Witoogend, Nonnetje en kraanvogels.

Resultaatgerichte excursie

De VBG studiereizen zijn ingericht op het verzamelen van voorbeelden uit het (groene) beroepsonderwijs en haar partners (bedrijven, overheden, instellingen, e.d.) in Slovenië. Het centrale uitgangspunt is geweest dat de studiereis voor de deelnemers input oplevert over het thema, zowel inhoudelijk als didactisch. Met dit uitgangspunt komen sub-thema's aan bod zoals:

- Het Sloveense onderwijssysteem en het beroepsonderwijs in het bijzonder.
- Inzicht in de Sloveense werkwijze m.b.t. de transitie (thema) in de groene sector en het onderwijs.
- De huidige situatie in het Sloveense (groene) beroepsonderwijs: overeenkomsten en verschillen met de Nederlandse situatie; hoe benadert men kansen en uitdagingen.
- De relaties en verbindingen tussen de school en de lokale regio. Hoe worden die relaties vormgegeven bijvoorbeeld met bedrijven, instellingen en overheden.

De studiereis richtte zich op het opdoen van inspiratie en ideeën en transfer naar de eigen situatie. Rendement van de studiereis optimaliseert als deelnemers enige voorbereiding kunnen doen:

- vooraf zijn eigen leer- en informatievragen geformuleerd en gemaïld naar VBG;
- deelname aan de voorbereidende bijeenkomst in september;
- de informatie uit deze excursiegids bij de start van de excursie doorneemt.

Reflectiemomenten

Tijdens de studiereis was een reflectiemoment ingebouwd om aandacht te besteden aan het verbreden van inzichten c.q. nieuwe vragen. Evenals in voorgaande jaren wordt ingezet op een moment waarbij de transfer van alle verzamelde kennis naar de situatie op de eigen school op de agenda staat. Centraal gespreksthema: hoe ga je om met de inspiratie en nieuwe ideeën in je team op je eigen school? We hopen dat uit de excursiegroep netwerken ontstaan, waarvan deelnemers elkaar stimuleren opgedane kennis een functionele plaats te geven in de schoolpraktijk. ♦

Škocjan caves

In Slovenië vind je meer dan 10.000 grotten. Wat de Škocjan grotten zo bijzonder maakt is het feit dat de miljoenen jaren oude grot ontzettend hoog is en dat er een helderblauwe rivier doorheen stroomt. Het laagste punt van de grot ligt op een diepte van 235 meter (Dead Lake), het hoogste punt op 435 meter (bij het Crown Princess Stephanie uitkijkpunt).

In de grot vind je lange paden (6,2 km nog in gebruik) met hoge bruggen, die langs de steile wanden gebouwd zijn. hebben een totale lengte van maar liefst 12 kilometer. De grotten van Škocjan zijn met een gids tijdens een tour (op gezette tijden) bezoeken.

Relatie met VBG-activiteiten

- **(Europese) Green Deals en VBG**

De Europese Green Deal is het programma van de Commissie-Von der Leyen om klimaatverandering tegen te gaan. Met deze Green Deal moet Europa in 2030 de CO₂-uitstoot terugbrengen en het eerste klimaatneutrale continent worden: de Europese Unie dient dan niet meer bij te dragen aan de opwarming van de aarde door de uitstoot van broeikasgassen. Met grote investeringen en maatregelen voor o.a. vervoer, energie, landbouw en infrastructuur/ICT).

Green Deals Nederland

Met de Green Deals geeft het Nederlandse kabinet ruimte aan vernieuwende initiatieven uit onze samenleving. Initiatieven die ‘groene groei’ stimuleren. Op maandag 16 mei 2022 ondertekenen de toenmalige minister van LNV en 24 andere partners (waaronder VBG) > een Green Deal “Natuurinclusieve Landbouw Groen Onderwijs”.

Deze Green Deal richt zich op duurzame voedselproductie waarbij we de aanwezige natuur en het landschap zo weinig mogelijk belasten, terwijl we de biodiversiteit versterken. Het thema van de VBG-studiereis 2023 sluit hier naadloos bij aan.

Natuurinclusieve landbouw of kringlooplandbouw maakt nog nauwelijks onderdeel uit van het curriculum in het (v)mbo o.a. door gebrek aan kennis en lesmaterialen. Wel is er de (sterke) wens om natuurinclusieve landbouw structureel in het onderwijs op te nemen, ook gelet op de transitie die zich in de landbouw langzaam voltrekt. Meer doelen: zie <https://www.vbg-scholen.nl/ondertekening-green-deal/>
<https://www.greendeals.nl/nieuws/vervolg-green-deal-voor-duurzame-voedselproductie>

- **United Nations: Duurzame ontwikkelingsdoelen voor een betere wereld**

De Sustainable Development Goals (SDG's), zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Een mondiaal kompas opgesteld door United Nations voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. <https://sdgs.un.org/goals>

SDG Nederland is het netwerk voor wie(als school) aan de doelen wil bijdragen. Materialen in Nederlands via ‘Open Source’ <https://www.sdgnederland.nl/>

Voor de VBG-studiereis 2023 komen mn. in aanmerking:

DOEL 12 Verantwoorde consumptie en productie: Duurzame productie en consumptie, met een efficiënter gebruik van grondstoffen, verlaagt de druk op milieu en vermindert afhankelijkheid van die grondstoffen.

DOEL 15 Leven op het land: SDG 15 gaat over bescherming, herstel en duurzaam beheer van het leven op het land in al zijn vormen. Bescherming en herstel van ecosystemen en biodiversiteit kunnen de weerbaarheid tegen toenemende bevolkingsdruk, intensivering van landgebruik en klimaatverandering versterken. ♦

4. Deelnemers 2023

Conform AVG: zonder namenlijst

Diner woensdagavond bij Farmstay 'Kmetija Seruga':

5. PROGRAMMA VBG Slovenië

Study trip	Timeline	Program Study Trip Slovenia 2023
Monday 25 September 2023		
Arnhem	19:00 pm	Departure by nightbus
Tuesday 26 September 2023		
		Arrival in Slovenië
Zgornja Radovna 18, 4281 Mojstrana, Naklo	9:00-10:00 am	Breakfast/Coffee Psnak, Turisticna Kmetija Psnak
	10:00 am	Transport along Lake Bled to Naklo
	11:30-14:30 pm	Visit Bio-technical center Naklo, Tour and presentation Arrivel Ljubljana City Hotel.
Ljubljana	15:00 pm	Start program selection; • Check in, free time (exploring the city), dinner
Wednesday 27 September 2023		
Ljubljana	7:30-8:45 am	Breakfast hotel
Novo Mesto	8:45 - 11:00 am	Presentation by : ✓ Introducing ourselves to the ambassador ✓ Dutch ambassador Johan Verboom ✓ Masa Zagar Director General Ministry of Agriculture, Forestry and Food
	11:00 am	Departure by bus towards Novo Mesto
	12:00 - 14:30 am	Lunch / Agricultural school Grm Novo Mesto
	15:30 – 17:30	Company Visit and Presentation Bodynamic Farm Cernelic
Krsko	18:30 am	Diner at Kmetija Seruga
Ljubljana	22:30 uur	Arrival Ljubljana

Inchecken hotel >

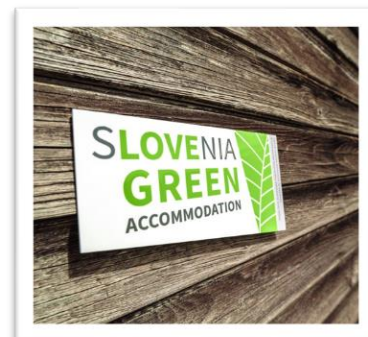
	Time	Program Study Trip Slovenia 2023	Comment
Thursday 28 September 2023			
Ljubljana	8:00-8:45 am	Breakfast hotel	
	9:00 am	Departure by Bus	
Postojna	10:15 am	Option program of choice: ✓ Cerknica Seasenal Lakes ✓ Postojna Caves	
Pivka	13:00 pm	Museum Dina Pivka, life with Bear and Linx	
	14:00 pm	Transport to Pri Andrejevih	
Pivka / Narin	14:45 pm	Visit to Kmetija (Framstay) Pri Andrejevih Farmstay Narin.	
	18:30 pm	Diner Pri Andrejevih	
	21:30 pm	Departure to Ljubljana	
	22:30 pm	Arrival Hotel Ljubljana	
Friday 29 September			
Ljubljana	8:00 – 9:00 am	Breakfast hotel	
	8:00 – 11:00	Free time in Ljubljana	
	11:00 am	Options: ✓ Own program of choise ✓ Trip by VBG : Visit Kranj, Vintgart, lake Bled	extra bijdrage
	17:00 pm	Diner enroute	
Arnhem	Saturday 30 sept app. 12:00 am	Nightbus to the Netherlands Arrival Arnhem	

6. Thema van de VBG-studiereis 2023

De studiereis stelt de leden van de VBG in staat gezamenlijk kennis te vergaren over ontwikkelingen binnen het VBG-thema 'De transitie naar een duurzame samenleving'. De focus voor 2023:

Verantwoord produceren van beter voedsel ~ from Farm to Fork ~

Slovenen houden van hun groene land, dus hun zorg is gericht op het behoud van natuurlijke en culturele schatten. Hun liefde voor hun prachtige groene omgeving delen ze graag met anderen die waarde hechten aan duurzaam beheer en ontwikkeling. Slovenië is het eerste land ter wereld dat in zijn geheel is uitgeroepen tot 'Green destination' (Groene bestemming). Het SLOVENIA GREEN LABEL, dat een belofte is aan een groene toekomst. Op het gebied van ecologisch toerisme is Slovenië één van de koplopers van Europa.

Van wereldwijde doelen naar groener eten: versterk de natuur met duurzame voeding:

“Biodiversiteitsinspanningen richten zich meestal op duurzame productie, maar duurzame consumptie wordt steeds meer onderkend, vooral op mondiaal niveau. Als het gaat om duurzame consumptie, is het voedsel dat we eten echt belangrijk. Verschuivingen naar gezonde en ecologisch duurzame voeding zullen tegelijkertijd klimaatverandering en verlies van biodiversiteit tegengaan en de gezondheid en levensduur van de mens verbeteren.”

Bron WUR: <https://www.wur.nl/nl/themes/biodiversiteit/show-biodiversiteit/van-wereldwijde-doelen-naar-groener-eten-versterk-de-natuur-met-duurzame-voeding.htm>

De Sloveense keuken is erg divers, er wordt gekookt liefst met producten uit het seizoen. Het eten is puur, lokaal en komt vaak rechtstreeks van de boer. De gemiddelde Sloveen eet graag uit eigen moestuin en heeft '*lokaal + biologisch = ideaal*' als motto. Op de wekelijkse markt in de hoofdstad Ljubljana kun je rechtstreeks van de boer producten kopen: '*from Farm to Fork*'.

Slovenië is een land met veel natuur. Het land is bedekt met berg- en heuvelgebieden, 60 procent van het land bestaat uit (oer)bos. Met iets meer dan 2 miljoen inwoners is het relatief dunbevolkt, een ideale plek voor roofdieren om te leven in het wild. Het land herbergt wolven en lynxen en met zo'n 800 beren heeft Slovenië één van de grootste populaties bruine beren. Slovenië telt 355 Natura 2000-gebieden, deze gebieden beslaan 37,46% van het Sloveense grondgebied.◆

Nederland en Slovenië, de Nederlandse vertegenwoordiging in Slovenië

In het programma van de VBG-studiereis is een kennismaking met de Nederlandse ambassadeur in Slovenië **Johan Verboom** gepland, hij is de vertegenwoordiger namens de Nederlandse regering in Ljubljana. Hij maakt tijd om met ons in gesprek te gaan.

Tevens in gesprek op het Ministerie van Landbouw, Bosbouw en Voedselvoorziening in Slovenië

Tijdens deze VBG-studiereis maken we kennis **Maša Žagar**.

Zij is waarnemend directeur-generaal voor landbouw bij het Ministerie van Landbouw, Bosbouw en Voedsel-voorziening in Slovenië. Zij gaat met ons in gesprek over op nationaal niveau invulling geven aan de vergroening, in lijn met Europese richtlijnen: duurzame landbouw, landbouwmarkten, sectorplannen en het programma voor plattelandsontwikkeling.

Een belangrijke prioriteit in het strategisch plan zijn **jonge landbouwers**, die de kans krijgen om hun bedrijf op te starten en te moderniseren om hun inkomenssituatie te verbeteren en zo bij te dragen aan de generatievernieuwing van de Sloveense landbouw.

Tot slot spreker Dr. Professor Luka Juvancic van de Biotechnische faculteit van de universiteit van Ljubljana ging met ons in gesprek over verschillende strategieën op gebied van de agrarische sector en verduurzaming.

Bedanken gastsprekers

Biotechnisch Centrum

Het Biotechnisch Centrum in Naklo omschrijft zichzelf als een kwaliteitsvolle onderwijs-, onderzoeks- en ontwikkelingsinstelling die met gevoel voor de natuur, zorg voor de productie en verwerking van gezond voedsel én zorg voor een ordelijk milieu in samenwerking met de economie plaatst. [Biotehniški center Naklo:](http://Biotehniški_center_Naklo:)

[Biotehniški center Naklo \(bc-naklo.si\)](http://bc-naklo.si)

In het Biotechnisch Centrum zijn meerdere opleidingen gevestigd van kaasmakerij tot natuurbeschermingstechnicus. Het centrum voorziet in middelbaar- en HBO onderwijs in de groene sector. Daarnaast is het een plek voor volwassenonderwijs. Van volledige opleidingen tot cursussen, zo staat het centrum voor een leven lang leren.

< Recycle & Art

FROM FARM2FORK: Naklo

“Gevoel voor de natuur”. Lezen we op pagina 18 van onze studiereisgids. Een tweetal pagina’s dat de school introduceert waar we zo binnenstappen. Met verward haar – nou ja ik dan (sorry Maarten) – en met stiekem de natuurlijke wens om na een lange reis eigenlijk onder de douche te willen springen.

Maar al snel vergeten we die wens door het enthousiasme van de mensen die ons vol trots vertellen over hun instelling. Hun uitdaging. Hun passie. We luisteren geboeid naar het verhaal van Het Biotechnische Centrum in Naklo: een onderwijs- en onderzoeksinstituut dat zich bezighoudt met de productie en verwerking van agrarische producten tot gezonde voeding waarbij rekening is gehouden met zorg voor de natuur, dierenwelzijn en een duurzame samenleving. Yes. Hele mond vol dus. Maar van deze expertise hadden wij weer mooi profijt tijdens de lunch waar zij ons – kunnen we wel zeggen - een warme, gezonde en erg prettige maaltijd voorschotelde.

Van proeven, kwam beleven. De instelling is gespecialiseerd in onderwijs van middelbaar tot hbo en volwassenonderwijs. Ze zijn niet alleen van alle markten thuis op onderwijsgebied, maar ook van alle agrarische markten. Tijdens de zeeeeer (warm!) zonovergoten rondleiding over het schoolterrein, kwam dit goed naar voren: planten in de kas en op het land, dieren in het veld en in de stal. En bijen zo vrij als een vogel. Vanuit het raam zwaaien de leerlingen naar ons. We zwaaien terug. “Leerlingen zijn ook overal hetzelfde”, horen we onze medereizigers zeggen.

We hebben veel gemeen. Slovenië heeft een schoolsysteem dat aardig op dat van ons lijkt. Groot verschil is dat 'natuur' - en hoe daar mee om te gaan – een substantiële plek heeft in het curriculum. Het is zeker niet aan komen waaien om dit voor elkaar te krijgen: naast een kritische omgeving, is het financiële deel eveneens een uitdaging geweest. En nog steeds. Vanuit de overheid wordt zo'n 58% bekostigd, het overige deel komt uit inkomsten van verkoop van eigen agrarische producten via onder andere hun eigen winkel op het terrein en het aanbieden van diverse cursussen voor volwassenen. Hun geloof in deze manier van onderwijs heeft zich zeker uitbetaald en inmiddels is Naklo een gerenommeerd instituut in Slovenië.

Van voedselproductie tot hoe de producten zelf te verkopen, komt in hun hele opleiding terug. Hierbij is voortdurende aandacht voor duurzaamheid en eco-toerisme. Naklo stelt zich daarnaast nationaal en internationaal open ter inspiratie en is actief in diverse Europese projecten. Hun zeer inspirerende denkwijze dat zeker tot nadenken zet over ons eigen programma op school en te kijken naar de mogelijkheden om zaken bij ons een duurzame en wellicht internationale update te geven. Visitekaartje *in the pocket!* We gaan van elkaar leren.

We hebben al een aardig goed gevoel van hoe het hier werkt. Het begeleidende papierwerk in de vorm van folders helpt natuurlijk ook. De natuur heeft duidelijk een leidende rol. En wel met een korte ei heh. En een inspirerende rol. In de deze samenleving sowieso en zeker in de school. Het biotechnische centrum is constant aan natuurlijke verandering onderhevig en is in ontwikkeling. Ze verbeteren hun onderwijs middels projecten waaraan bedrijven, docenten en leerlingen meewerken. Hun uitdaging zit 'm in het overbrengen van de bevoegdheid voor de agrarische sector op de leerling. Het land heeft namelijk een groot tekort aan mensen die een boerenbedrijf willen bestieren. Duurzaamheidsdoelen maken het niet altijd even gemakkelijker, maar wat uit hun passie blijkt, wel vele malen mooier en eerlijker. En winstgevend.

We lopen weer terug door de gangen die zijn gedecoreerd met recycle kunst. Dan nemen we afscheid van de school. Zittend in de ge-airconditioned bus, komt het schoolhoofd ons nog even persoonlijk uitzwaaien. Hoe leuk!

Na dit transparerende... sorry ... inspirerende bezoek, rijden we al napratend over ons deze natuur 'minded' school, naar een hotel in Ljubljana! Geweldig om al met zo'n eerste dag te beginnen: daar zijn we het met z'n allen over eens. Dat belooft nog wat voor de rest van de week...! Erg goed gevoel bij. ;-)

Van Reisgenoten,
Maarten & Nicolle

Biodynamic Farm van Černelič

Černelič biodynamische boerderij, winnaar van de Rural Inspiration Awards 2020, ontving in 2021 de International Land and Soil Management Award voor zijn uitstekende bijdrage aan de ontwikkeling van landbouwpraktijken die de bodem en het milieu beschermen. Zij belooft landgebruik en bodembeheerpraktijken die bodem-degradatie, erosie, vermindering van het organische stofgehalte, diffuse verontreiniging en verdichting verminderen, evenals de vermindering van de bodembiodiversiteit, verzilting, overstromingen en aardverschuivingen.

Bekroonde boer Zvone Černelič: **minder veeteelt, meer plantaardige productie** Op de boerderij cultiveren ze het land volgens de methode zonder te ploegen, gebruiken ze vruchtwisseling, gemengde gewassen, bemesten ze met biodynamische compost van gedomesticeerd vee en bestrijden ziekten en plagen voornamelijk met gezonde en winterharde planten. "De begroting voor de landbouw moet opnieuw worden ontworpen om **het milieu en de menselijke gezondheid te belonen**. Biologisch voedsel is misschien duurder, maar op staatsniveau zouden we geld besparen omdat mensen **gezonder** zijn en minder voedsel zou worden weggegooid."

Vitaal voedsel

"Ik raakte geïnteresseerd in biodynamiek in 2010 en ben lid geworden van de Biodynamische Vereniging, die de meest biodynamische boeren in Slovenië verenigt, en werd in 2015 de voorzitter, wat ik nog steeds ben." De Ajda-verenigingen werken volgens hetzelfde concept in heel Slovenië; Hun primaire doel is om mensen dicht bij biodynamische principes te verbinden, ervaringen uit te wisselen en kennis te verspreiden.

Voor ecologisch Slovenië "Slovenië moet een volledig ecologisch land worden." "De algemene mindset dient te veranderen, maar **vooral de manier waarop we eten**."

"De conventionele boer van vandaag vernietigt letterlijk het land. Ik ben er trots op dat er een spoor achter ons zal liggen dat onmogelijk te ontkennen zal zijn. Het land op onze boerderij is elk jaar in betere staat, niet slechter dan de meesten doen. Niemand kan zeggen dat ons pad niet het juiste is. Ik hoop dat er snel zoveel mogelijk boerderijen komen."

LANDBOUWSCHOOL GRM EN BIOTENISCH GYMNASIUM

Op een prachtige locatie, omarmd door de natuur in al zijn schoonheid, en de omgeving stimuleert kwaliteitsvolle leerprocessen en maakt welzijn en creativiteit van leerlingen en studenten mogelijk, staat een school - **Grm Novo mesto-centrum van biotechniek en toerisme**. Het centrum bestaat uit zes organisatie-eenheden, waarvan de verbonden activiteiten kwalitatief educatief werk mogelijk maken. Zo bevorderen we leerstrategieën voor het leven: cruciaal voor de ontwikkeling van levensvaardigheden, competenties en waarden van deelnemers aan ons onderwijs.

In oktober 2017 vierde de school haar 130-jarig bestaan, van de Grm Landbouwschool, in 1886 tot heden. Gedurende haar hele bestaan is de school nauw verbonden met haar omgeving, speelt ze in op de behoeften van de tijd en geeft mede vorm aan ontwikkeling. Onze huidige uitdagingen:

- Voor goed werk voor onze studenten en studenten
- Voor gezonde voeding.
- Voor een gezond milieu.
- Voor een eerlijke vergoeding voor iedereen in de keten van veld tot tafel.

Na opleiden een passende baan

Al binnen het onderwijsproces zijn leerlingen en studenten betrokken bij verschillende projecten, waardoor ze de vaardigheden van organisatie, beheer en implementatie van individuele werken ontwikkelen. Ze hebben deze mogelijkheden vooral in het praktijkonderwijs en de praktijk, die plaatsvindt binnen het Inter-Company Educational Centre op het terrein en in het House of Cuisine.

< rondleiding

Het zzp-project "Een job die ik zelf heb gecreëerd" is al een constante op de school. Om dit te doen, hebben we de apparatuur gemoderniseerd en zijn we nieuwe technologieën gaan gebruiken.

Op deze manier stimuleren we op alle onderwijsniveaus zelfstandig ondernemerschap en draagt de school bij aan een grotere zelfredzaamheid in ons land. Onze activiteiten: o.a. het veld onderdompelen, tractor besturen, fruitbomen kappen, kelderen, bosbeheer, kaas maken, een

bloemstuk maken, gasten ontvangen, maaltijden bereiden, onderzoek doen in het laboratorium. Zo behalen onze studenten tijdens hun opleiding een CERTIFICAAT van VERTROUWEN behalen.

VBG bezoek bij Agricultural school Grm Novo Mesto:

Door: Jocelyn Janssen, Stijn van Lierop en Berts van Opstal VBG-school: Campus 013

Op woensdag 27 september, rond het middaguur, kregen wij een rondleiding van docent Marko Hrastelj door het schoolgebouw van de Agricultural school en nam hij ons mee langs verschillende praktijkruimten, zoals de tunnelkassen en paard- en koeienstallen.

Het totale terrein van de school bedraagt 70 Hectare grond, maar samen met het aangrenzende bos zelfs meer dan 200 hectare. Het is wel staats eigendom, maar de school mag de grond gebruiken voor educatieve doeleinden.

Op school zitten circa 700 leerlingen secondary school en 170 personeelsleden. Deze werden betaald met circa 4 miljoen euro van de overheid, maar de school moest dit nog met 2 miljoen euro eigen middelen aanvullen. Dit wordt verkregen uit fondsen, projecten en eigen productie zoals de bijen- en veeteelt, wijngaard en knoflookkweek. M.b.t. de knofloken heeft de school haar eigen kweekvarianten/rassen die zij in een gesloten teeltsysteem opkweken om het ras te beschermen.

In 2019 is er een grote brand geweest op het terrein. Tot op heden heeft de school nog niet alle praktijklokalen terug, maar er is wel weer een bloemschiklokaal, een manegehal, een woodworkruimte en een eigen slagersruimte voor de speciale slagers-opleiding. Er mag daar overigens niet worden geslacht. Voor de technieklessen is er een samenwerking met Fend en het mechanisch bedrijf naast de school. Leerlingen lopen onder contract stage op dit bedrijf en de monteurs aldaar leren de leerlingen de kerndoelen.

< VBG-reisgroep bedankt de schoolmedewerker

De school voorziet ook opleidingen voor de 'special needs' doelgroep. Zij hebben twee 'special needs' klassen met circa 20 kinderen per groep die te verdelen zijn in de volgende groepen:

- Kinderen die de elementary school niet aankonden qua niveau
 - Kinderen met gedragsproblemen
- Kinderen die laaggeletterd zijn, met als voorbeelden kinderen van de Roma bevolking en de kinderen van arbeiders uit Kosovo

Deze klassen krijgen onderwijs met als motto: 'learning by doing'! Zij krijgen twee jaar onderwijs en kunnen daarna uitstromen naar het werkveld. Reguliere klassen zijn overigens rendabel wanneer er 26 kinderen in de groep zitten, maar er zijn groepen tot maximaal 32 kinderen.

Duurzaamheid is nog geen groot thema binnen de lessen. Er zijn wel een aantal projecten geweest maar vaak verdwijnt het initiatief weer met het stoppen van fondsen en subsidies. ◆

Op bezoek bij Gregor Slavec. In 2023 won hij de prijs EU meest innovatieve farmer

Door: Marielle van Weert en Marja van de Greef

VBG-school: Elde College, Schijndel

Op donderdagmiddag 28 september hebben de deelnemers een bezoek gebracht aan Kmetija (Farmstay) Gregor Slavec, **Farmstay Narin**. Deze boer heeft 40 geiten, 20 koeien, 4 ezels, 10 schapen, kippen en bijen.

10 Jaar geleden woonde hij nog in de stad, maar zijn opa bezat het land al, het was toen nog 18 hectare bos. Hij vond het contact met de dieren erg leuk. Van de ene kant is het moeilijk om alles nieuw te starten, maar van de andere kant kun je het dan ook inrichten zoals je zelf wilt. In 2015 deed hij mee aan een project waarbij je 45.000 euro kreeg als je je eigen boerderij begon. Hij heeft eerst geiten gekocht voor het vlees en daarna pas voor de melk. Vervolgens heeft hij grasland aangekocht, daarna koeien en kippen.

Voor het verblijf van de kippen heeft hij 8000,- euro moeten investeren, wat moeilijk te krijgen was bij de bank. Het verblijf is 'glamping' voor de kippen zoals hij zelf zegt. De deuren gaan automatisch dicht als de laatste kip binnen is. Er leven ook wolven, herten en beren in dat gebied, waar ze aan de ene kant van de vallei meer last van hebben, dan aan de andere kant. Ze maken toch regelmatig zijn vee dood. Ze beschermen hun vee met een speciaal hondenras 'Black shehard > dog' . Ook ezels vallen de wolven aan. Het nadeel is wel dat je 3 honden bij de kudde nodig hebt en die honden eten ook voor 70,- aan vlees per week, dus dat is een dure kostenpost.

Hij heeft zo'n 60 tot 70 eieren per dag die hij op zijn eigen boerderij verkoopt, evenals pasta, ijs, honing, likeur etc.

De geiten leveren zo'n 50 tot 60 liter melk per dag, wat hij ook aan huis verkoopt. Hij maakt hier weer cottage cheese en ijs van. Er wordt biologisch fruit aan het ijs toegevoegd.

< ontvangst door Gregor met huisgemaakt drankje.

Ook komen er groepen langs voor voorlichting. Denk hierbij aan (kleuter)scholen en mensen uit verzorgingshuizen.

In 2021 heeft hij een prijs gewonnen voor beste boer van Slovenië. 2 Maanden later won hij een prijs van de EU voor **beste innovatieve farmer**.

Bezoek Museum Dina Pivka, *het leven met beren, wolven en Lynxen.*

Door: Frans de Bakker, Ronald Dolk en Karin Bakelaar. VBG-school: RGO Middelharnis

Donderdag 28 september 2023 werden we hartelijk ontvangen door de directrice en kregen een uitgebreide inleiding over het museum. Helaas was een deel van het museum gesloten en kregen we een korte rondleiding door het interactieve deel van het museum wat meer bestemd is voor scholen en educatief voor kinderen. Dit werd verzorgd door de gids en was ook onze begeleider van de dag, Jani bij.

De beer, de wolf en de lynx, "The Slovenian Big Three" genoemd met respect. 1000, 120 en 40 individuen. Er heerst een positieve publieke mening over de drie in het wild lopende carnivoren. Slovenië heeft een ideale omgeving van afwisselend bos(60%) met loof- en naaldbomen en natuurlijke open velden.

Toch is de beer de grootste probleemmaker van de drie. Deze zijn er in een vrij groot aantal en plunderen af ten toe fruitboomgaarden.

Incidenten tussen de mensen en de roofdieren zijn er nauwelijks. Beren horen en ruiken een mens eerder dan de mens zelf de beer opmerkt en beer is dan ook snel verdwenen. Gemiddeld 1 maal per jaar en dan betreft het een situatie met een beer met jongen.

< informatie over de interactieve tentoonstelling

De boeren zijn volgens de gids niet altijd blij met de wolven, maar door de kleinschaligheid zijn er weinig incidenten op de bedrijven. Later in de middag krijgen we van de boeren een iets genuanceerd verhaal en zij vinden dat de overlast toch wel regelmatig, te vaak is. Ook de rol van de overheid en natuurbeschermers vinden zij niet altijd juist en dat er te veel wordt uitgegaan van de bescherming van het roofdier. Is dus niet anders dan bij ons!

Aangevallen schapen worden vergoed en als preventie en bescherming van de productiedieren worden elektrische hekken geplaatst, dieren in de nacht naar binnen gehaald en waakhonden ingezet. Wat overigens niet altijd even goed werkt.

Na de rondleiding waren we nog in de gelegenheid om het interactieve deel van het museum te ervaren.

Farmstay

In Slovenië vind je relatief veel **Farmstay's** (Turisticna Kmetija), de boer heeft als **neveninkomst** één of meer gastenaccommodaties waar je vaak 'met de pot' mee eet. Zo kan de boer kleinschaliger boeren en zichzelf van inkomsten voorzien.

We bezoeken de Kmetija van **Pri Andrejehiv** te Narin, waar Jani ons zal rondleiden over het familiebedrijf. Het kleinschalige boerenbedrijf heeft een mix van activiteiten. Jani heeft een diverse baan, zo verzorgt hij zijn Sloveense raspaarden op natura 2000 grondgebied, is hij imker en produceert honing en staat in de avond in de bediening van het bijbehorende restaurant van zijn farmstay.

Natuurvriendelijk landbouw

De familie streeft ernaar om te profiteren van alles wat de natuur hen geeft. 80% van het voedsel dat ze de gasten aanbieden is biologisch geproduceerd.

De boerderij beslaat ongeveer 74 hectare grond waarop ze groenten, granen, fruit en kruiden verbouwen, de weiden zijn de bron van kwaliteitshooi.

De helft van de boerderij ligt in het seizoensmeren van het regionale park Pivka en maakt deel uit van de Natura 2000, het gebied waar hun runderen en paarden grazen. Naast de rundvee- en paarden opfok houden ze ook varkens en bijen. Het beschermen van de soortenrijkdom en hun leefgebieden is belangrijk voor hen, maar ook voor de generaties erna.

Filosofie en Missie

Jani schrijft; 'Onze filosofie is het oproepen van het landleven en nul kilometer van keuken naar gast: ons *farm-to-table* concept. We laten de gasten graag ons rijke (biologische) culturele erfgoed zien.'

Mojca, Jože, Andreja en Jani zijn biologische boeren, culinaire liefhebbers, dierenliefhebbers, imkers, muzikanten en alcoholkeners. Zij bieden een culinair avontuur in een aangename dorpsresidentie, weg van de drukte van de stad, alleen omringd door het gezang van vogels en prachtige natuur.

Verslag Donderdag 28 september: *Pucha*

*Yani, bioloog, getrouwd en vader van drie kinderen, boer, gids, onderdeel van familiebedrijf Farmstay en... **bijenhouder**>>*

In het museum van de beer, lynx en wolf maakten we al kennis met Yani. Vanmiddag krijgen we een rondleiding over de landerijen van Yani, boer en farmstay eigenaar in het plaatsje Pivka

De bus zet ons af op een hoog punt, waar ooit kasteel Silentabor stond, waar vroeger mensen uit het dorp konden schuilen in geval en bescherming bood tegen de vijand. Napoleon heeft dit uiteindelijk

laten slopen. Het gebied waarin dit kasteel stond, is een natura 2000 gebied. De biodiversiteit in dit gebied is groot.

Yani wijst ons in de verte zijn landerijen en vertelt dat dit gebied het beste is appels en pruimen te verbouwen. Dit komt door de dunne bodemlaag op het gesteente. De landerijen van Yani en andere boeren zijn opgedeeld in kleine stroken land, wat betekent dat het wel arbeidsintensief is om te bewerken. De stukken land liggen namelijk verspreid over een groter gebied. Daarnaast heb je nog te maken met hoogteverschillen wat het werken met de tractor lastiger maakt. Op grote delen van Yani's grond groeit alleen gras wat maar 1x per jaar gemaaid wordt voor het hooi. Hij bemest zijn land niet en laat de natuurlijke vegetatie zijn gang gaan. Dit levert een hoge kwaliteit hooi op voor zijn vee.

De NAVO heeft een trainingscentrum heel dichtbij ons startpunt van de wandeling. Terwijl Yani dit bespreekt horen we de vliegtuigen (F16) op de achtergrond. Zij hebben toestemming om dit 250 dagen per jaar te mogen doen. Ze oefenen echter ook met munitie en de lokale bevolking merkt dat dit niet opgeruimd wordt waardoor de natuur langzaam aan steeds meer

vervuild wordt. Mede hierom en natuurlijk de geluidsoverlast zou de lokale bevolking het liefst zien dat dit centrum gesloten wordt. Helaas levert het aan de andere kant ook werkgelegenheid op dus heeft de overheid het centrum nog steeds open kunnen houden.

Tijdens onze tocht naar beneden komen we langs Lindenbomen en wordt ons verteld dat deze boom centraal staat voor Slovenië.

Terwijl we wandelen, zien we dat Yani echt geniet van het gidsen en van alle informatie die hij ons kan geven. Met een tas vol boekjes, want we hebben geen bereik van internet in dit gebied, zoekt hij de informatie op wat hij niet meteen paraat heeft. Hij vertelt met passie over zijn werk en levenswijze en tussendoor komen er de nodige grapjes.

Op dit moment is er alleen heel veel schade door wild. Met name de beer en de wolf zijn in dit gebied veel aanwezig. Vanuit de overheid komt hiervoor weinig hulp. Op dit moment is er toestemming om 250 beren te mogen doden in verschillende lagen van de populatie. Deze is namelijk in de laatste 15 jaar behoorlijk toegenomen in omvang. Ook de populatie wolven breidt zich uit. Er is echter steeds minder voedsel beschikbaar waardoor deze dieren zich gaan verplaatsen naar verschillende andere delen van Europa. Om de wolven tegen te houden voor het vee, hebben boeren wel hekken geplaatst. Ook bij de wolven mag er gejaagd worden, dit aantal staat op 10-12 wolven per jaar. Zwijnen en herten zijn vooral een probleem in lager gelegen gebied.

We vervolgen onze tocht en komen langs de koeien/stieren. Deze bevinden zich op een lager gelegen gebied. Yani legt ons uit dat er een groep stieren is die maximaal 2 jaar oud wordt en dan worden verkocht. Koeien worden 1 jaar.

Wanneer hij begint te vertellen, vertelt hij ook over de stier die voor uitbreiding van zijn kudde heeft gezorgd. Helaas heeft deze zoveel nakomelingen dat het beter zou zijn om deze te vervangen. Hierbij merk je de passie en de liefde van hem voor dit dier, want er klinkt wat emoties door in zijn stem. Het blijft moeilijk om van zo'n dier afscheid te moeten nemen. Jonge dieren zijn dan makkelijk, aldus Yani.

Daarnaast loopt ook een kudde paarden. Yani roept: "Miesje, Miesje, Miesje en

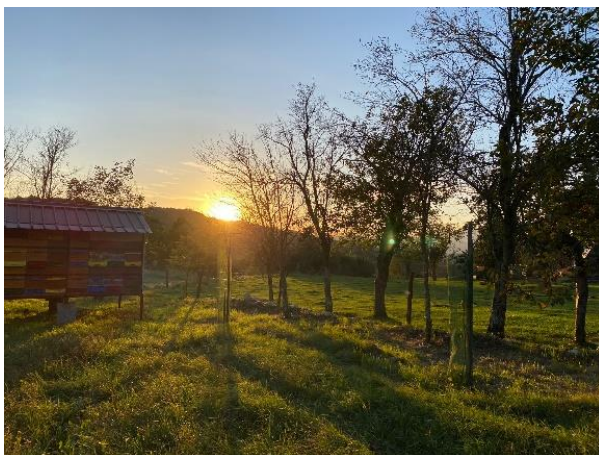
daar komen inderdaad een paar Norriker pony's aangelopen. De oudste is inmiddels 23. Ze worden in de zomer naar beneden gehaald en dan bereden. De plannen zijn er om in de koeienweide een glamping te maken, helaas bevindt er zich te weinig elektriciteit om dit goed te kunnen aansluiten. Deze plannen staan dus even in de koelkast.

Ook krijgen we het bijenvolk te zien dat Marcel van de zomer samen met Yani naar het bos heeft gebracht. Het staat nu in lager gelegen land. Ook hier zien we weer de passie van Yani voor al wat leeft. Hij verteld uitgebreid over zijn bijenvolk.

Na een prachtige wandeling met de nodige afdalingen, die Yani overigens geen enkele moeite lijken te kosten, komen we aan bij de boerderij van de familie.

5 jaar geleden heeft de familie besloten om er een toeristenboerderij farmstay van te maken. Hierbij hebben ze een aantal kamers in de verhuur en runnen daarnaast een restaurant erbij. De keuze hiervoor is ontstaan doordat ze merkten dat de mensen een compleet verhaal willen. Elk product dat

er geserveerd wordt is zelf geproduceerd en indien dit niet mogelijk is wordt hij bij de lokale bevolking gehaald.

Na al deze prachtige wandeling en interessante verhalen worden we begeleid naar de eetzaal waarbij Yani weer een andere rol aanneemt. Hij neemt nu de rol van ober aan.

Hij serveert de meest heerlijke gerechten met een grote lach op zijn gezicht. Ook komen hun kinderen nog even kijken. Overal om je heen ervaar je de passie die deze mensen hebben voor het boeren. Het is geen baan maar een levenswijze die hier heel duidelijk naar voren komt.

Tijdens het eten worden we ook nog getraakteerd op een echt Sloveens muziekoftreden waarbij halverwege ook nog de dansskills van Yani en enkele deelnemers worden geshowd. 🍀

VBG Slovenia trip

Dit zijn mijn machines	Ontvangst met drank	Mijn opa is hier gestart
Awards	Promotie filmpje	Vertaler
Appelsap	Snack naar keuze	Koeien met hoorns

myfreebingocards.com

7. Onderwijs in Slovenië:

In 1991 werd Slovenië onafhankelijk en tussen 1993 en 1996 werd de basis gelegd voor het onderwijsstelsel van nu. Slovenië heeft een solide plek in het PISA-onderzoek (Programme for International Student Assessment), een internationaal vergelijkend onderzoek dat de vaardigheden en kennis in wiskunde, natuurwetenschappen en lezen van 15-jarigen test. In 2022 deden 85 landen mee met PISA. Het onderzoek staat onder toezicht van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Bij PISA ligt de focus niet op wat leerlingen precies leren op school, maar hoe zij hun kennis en vaardigheden in het dagelijks leven toepassen. De resultaten van PISA bieden scholen waardevolle informatie over de mate waarin (Nederlandse) scholen succesvol zijn in het voorbereiden van leerlingen op de 21e eeuw. Bron: <https://www.pisa-nederland.nl/wat-is-pisa/>

Basisonderwijs

Slovenië kent een negenjarige leerplicht vanaf de leeftijd van 6 jaar tot en met 14 jaar. Het onderwijs tijdens deze periode is gratis en wordt als één geheel aangeboden. Het bestaat uit drie cycli van elk 3 jaar. Gedurende de eerste cyclus (6-8 jaar) verzorgen groepsleerkrachten het volledige onderwijs. In de tweede cyclus (9-11 jaar) worden deze geleidelijk vervangen door vakleerkrachten, terwijl in de derde cyclus (12-14 jaar) voornamelijk vakleerkrachten aan het werk zijn. Bij de zgn. Tienerschool werken basisscholen en middelbare scholen samen vanuit twee kernprincipes: de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn en de mogelijkheid tot het uitstellen van de niveaukeuze van leerlingen.

Speciaal onderwijs

Speciaal onderwijs wordt het liefst op reguliere scholen gegeven, waarbij een kind een aangepast programma volgt, zo nodig geholpen door een remedial teacher. Slovenen zijn sterk gericht op het voorkomen van uitsluiting. Hiervoor is zelfs een speciale expertgroep in het leven geroepen.

Voortgezet onderwijs

Voortgezet onderwijs bestaat uit algemeen vormend voortgezet onderwijs en beroepsvormend voortgezet onderwijs. Het beroepsgericht voortgezet onderwijs bereidt zowel voor op beroepen als op verdere studie. De opleidingen zijn verdeeld over zeven richtingen en worden afgesloten met de beroepskwalificatie op een bepaald vakgebied (vergelijkbaar met mbo 2/3) en/of de beroepsvoorbereidende matura (vergelijkbaar met havo).

Algemeen vormend voortgezet onderwijs wordt gegeven aan gimnazija voor leerlingen van 15 tot 18 jaar als voorbereiding op hoger onderwijs. Gimnazija kunnen verschillen naar soort van algemeen onderwijs dat ze aanbieden waarbij profielen kunnen worden onderscheiden. Aan het eind leggen de leerlingen nationale examens (matura) af voor doorstroom naar elke vorm van hoger onderwijs.

Hoger onderwijs

Het hoger onderwijs is unitair (opgebouwd uit eenheden). Dit type onderwijs kent korte, hoger beroepsgerichte opleidingen, eerste cyclusopleidingen (hoger beroepsgericht en wetenschappelijk), equivalent aan bacheloropleidingen, tweede cyclusopleidingen (hoger beroepsgericht en wetenschappelijk), equivalent aan masteropleidingen, en tenslotte PhD-opleidingen. Behalve een

klein inschrijvingsbedrag, biedt Slovenië gratis onderwijs aan op Sloveense hogescholen en universiteiten, voor zowel Sloveense als buitenlandse studenten.

Pluspunten en uitdagingen in het Sloveens onderwijs

Slovenië zit niet stil op het gebied van onderwijs. Uit het nationaal hoger onderwijsprogramma voor de periode 2011-2020 blijkt dat Slovenië een op kennis gebaseerde samenleving wil worden. Zo wil het land werken aan onderwijstoegankelijkheid, aan een leven lang leren en aan het reduceren van het percentage vroegtijdige schoolverlaters. Ook worden de banden met Europa nauwer aangehaald door internationale samenwerking te stimuleren.

Overheid en schoolleiders

De centrale overheid bepaalt nog vrij veel in het onderwijs. Wel hevelt men verantwoordelijkheden van de centrale overheid over naar de regio. Schoolleiders in Slovenië blijken op een aantal punten uitermate ondernemend zijn: ze leggen verbinding met stakeholders en het bedrijfsleven en zorgen zo creatief en vanuit betrokkenheid voor het moderniseren van hun scholen en het onderwijs. Ook de inrichting van doorlopende leerlijnen van de voorschool tot in het hbo en wo pakken de Sloveense schoolleiders zelf actief op, zag de Algemene Vereniging Schoolleiders in 2016.

Universele strubbelingen

Slovenië blijkt met een aantal ontwikkelingen te worstelen waar ook veel andere landen zich in herkennen. Met name het komen tot een passender inspectiekader, het herontwerpen van het nationaal curriculum, en het streven naar een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Diploma	Vergelijkbaar met	NLQF	EQF
<i>Poklicna Matura</i> (beroepsvoorbereidende Matura)	een havodiploma voor het algemeen vormende deel	4	4
<i>Splošna Matura</i> (algemene Matura)	een vwo-diploma	4+	4
<i>Diploma prve stopnje</i> (diploma van de eerste graad)	een hbo-bachelor of een wo-bachelor	6	6
<i>Diploma druge stopnje - Magister</i> (diploma van de tweede graad) /Master	een hbo-master of een wo-master		

Schoolverlaters

Slovenië heeft een uitvalpercentage van schoolverlaters van slechts 4 procent. Uitzonderlijk laag, maar de systeemaspecten die dit veroorzaken zijn zowel positief als negatief te duiden. Positief is dat kinderen niet snel worden losgelaten, want er wordt altijd een plek gezocht. Nadeel is dat (te) veel jongeren tot ongeveer hun 26e door blijven leren, omdat onderwijs gratis is en er mede daardoor geen echte noodzaak tot excellentie is.

Bron: <https://www.nationaleonderwijsgids.nl/basisonderwijs/nieuws/42689-het-onderwijssysteem-in-slovenie-tienerscholen-zijn-daar-heel-normaal.html>

8. Bezienswaardigheden: Slovenië & hoofdstad Ljubljana

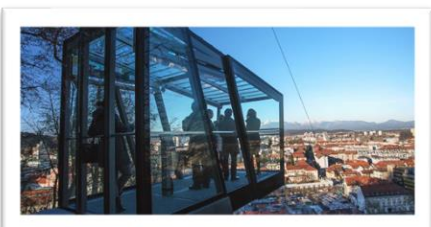
De hoofdstad van Slovenië is klein, te voet (of per fiets) te verkennen!

1. Bezoek het centrale plein: Prešernov trg square

Het centrale plein Prešernov trg square (Prešeren square) kenmerkt Ljubljana. De mooie roze kerk op dit plein is niet te missen. Het plein is een ontmoetingsplek voor locals en verbindt veel leuke straten met elkaar. Het plein ligt aan de rivier en de 'Drie bruggen' die het oude centrum verbinden met het nieuwe. De 'Drie bruggen' zijn ontworpen door de architect Jože Plečnik in 1929. Ooit was er maar één brug en om te voorkomen dat dit een knelpunt zou worden, is de brug uitgebreid met twee extra loopbruggen. Dus zo zijn de mooie drie bruggen ontstaan.

2. Klim naar het kasteel van Ljubljana: Ljubljanski Grad

Een highlight van de stad is het kasteel van Ljubljana. Het eeuwenoude Ljubljanski Grad ligt op een 376 meter hoge heuvel. Vanaf hier heb je dan ook mooi uitzicht over de rode daken van Ljubljana. Je kunt naar < boven gaan met de lift naar toe óf zelf lopen (20 min). Er zijn meerdere

wandelroutes naar boven, de een wat langer dan de andere. In totaal is het ongeveer 15 tot 20 minuten lopen. Vanuit de toren van het kasteel heb je wel mooi uitzicht over de stad > Ljubljana. >>

<<Ook leuke restaurantjes en fraaie binnenpleinen binnen de kasteelmuren.

3. Slenter langs de rivier

Ljubljana is een romantische stad. Ideaal voor een citytrip met je lief of een studiereis met VBG-

collega's. Langs de rivier liggen allemaal bars en restaurants en wanneer het zonnetje schijnt zijn de terrassen gevuld. Bovendien kom je langs bijna alle bezienswaardigheden van de stad. Een boottocht kan ook, ze vertrekken bijna elk uur en de tour duurt 45 tot 60 minuten. Tickets worden langs de rivier verkocht.

4. Steek alle bruggen over

Hoewel de stad best klein is, zijn er behoorlijk wat mooie bruggen. Zo zijn er de 'Drie bruggen' of de 'Drakenbrug'. De draak kom je overal tegen in de stad: op de markt, in het kasteel en op de brug. Er zijn verschillende verhalen over de draak van Ljubljana. 1)

Hij waakte over de stad en de inwoners, 2) Hij leefde in het kasteel en verslond hier maandelijks jonge vrouwen en 3) De draak teisterde de stad. De legende is het eens dat de draak verslagen werd en inmiddels het symbool van de stad is. Je kunt de draak bewonderen op 'the Dragon Bridge'. Op deze brug bekijkt de draak wie er allemaal de stad in en uit gaat. >>

Tussen de Drakenbrug en de 'Drie bruggen' ligt de Butchers Bridge. Dit is de brug waar de slagers vroeger hun vlees verkochten. Nu met love locks.

5. Bezoek de markt

Wanneer je de Butchers brug oversteekt kom je bij de centrale markt. Dit is de grootste markt van Ljubljana. De markt is van maandag t/m zaterdag en je vindt hier allemaal kraampjes met vers fruit, groenten, kleding, hoedjes en tierelantijntjes.

6. Wandel door het park Tivoli

Als je nog tijd over hebt, dan kun je nog een wandeling maken door het grote Tivoli park. Je kunt hier fijn wandelen, joggen en genieten van de beeldhouwwerken en sculpturen. Als je niet voldoende tijd hebt, dan zou ik het park overslaan.

In de omgeving van Ljubljana

7. Predjama kasteel

de sprookjesachtige burcht ligt op 45 minuten rijden van Ljubljana. Deze is het enige nog intact zijnde grotkasteel ter wereld. Het zit fier in de luwte van een 123 meter hoge rotsformatie genesteld, als een koning op een reusachtige troon.

Het kasteel ligt op 45 minuten rijden van Ljubljana. Het kasteel is een van de bekendste bezienswaardigheden van Slovenië. Ga ook naar binnen voor een audiotour! "In de vijftiende eeuw wekte de Sloveense kasteelheer Erazem de toorn van de Habsburgse keizer door diens legerleider te vermoorden. Om te ontkomen aan de wraak van de keizer trok Erazem zich terug in zijn familiekasteel, dat onder de bescherming van een reusachtige rotsformatie was gebouwd. Het keizerlijke leger blokkeerde daarop de poorten van de schier onneembare burcht, in een poging Erazem uit te hongeren. Wat de Habsburgers niet wisten, is dat Erazem via een verborgen grottenstelsel toch aan voedsel kon komen. De kasteelheer wist zo uiteindelijk een jaar en een dag uit handen van zijn rivalen te blijven....". Het kasteel is bovendien verbonden met de Postonja caves.

8. Postonja Caves (grotten)

De grotten van Postonja liggen op 9 km van het Predjama kasteel en op 45

minuten rijden van Ljubljana. Het is de op een na grootste

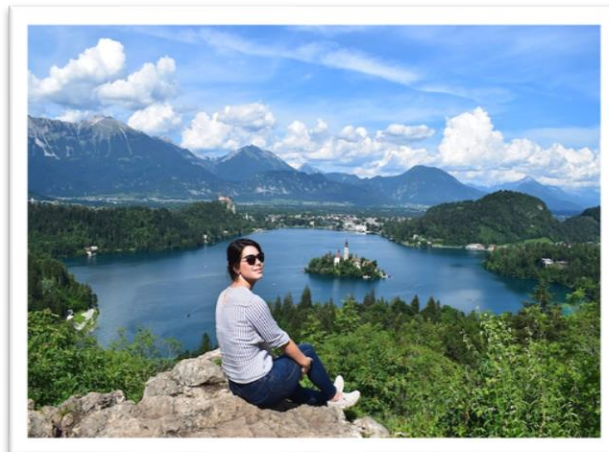

druipsteengrot ter wereld!

Grotten van Postojna is de benaming voor een lang karstgrottenstelsel bij de Sloveense plaats Postojna. Met een lengte van 20.570 m is het de langste grot van Slovenië en de op een na grootste druipsteengrot ter wereld. De grotten werden gevormd door de rivier de Pivka. 5,3 km van de grotten zijn toegankelijk voor het publiek. De grotten zijn elke dag geopend en zijn een goed bezochte attractie. Door een gedeelte van de grotten rijdt een treintje. De grotten kun je alleen met gids bezoeken. ◆

9. Bled

Het meer van Bled ligt op 40/55 minuten rijden van Ljubljana en is écht leuk voor een dag. Neem zeker je zwemspullen mee bij goed weer. Er is veel te zien en doen in Bled. Je kunt het eilandje bezoeken, zwemmen, vissen en fijn wandelen rondom het meer. Wij zijn onder andere naar bovenstaand uitzichtpunt Ojstrica gelopen. Een korte hike bergop van +/- 30 minuten. ♦

<< 10. Vintgar kloof

De Vintgar kloof ligt op 50 minuten rijden van Ljubljana en op 10 minuten rijden van Bled. In de Vintgar kloof stroomt de Radovna rivier en de kloof is 1,6 km lang. In de kloof is een houten wandelpad aangelegd dat loopt langs de mooi gekleurde rivier en brengt je ook naar een waterval. De kloof is prachtig en populair. ♦

Na de prachtige wandeling door de Vintgar kloof reizen we door richting de grens met Oostenrijk. Halverwege de middag is er een stop in een idyllisch stadje Krani. Even tijd voor een rondkijkje in de stad, beklimmen van de kerktoren of een drankje. Na een super gezellige laatste >> maaltijd met deze reisgroep rijden de deelnemers de nacht tegemoet, terug naar Nederland. ♦

Van deze reis :

- is een filmverslag beschikbaar voor de deelnemers. Met dank aan Jocelyn en Stijn!
- zijn de opbrengsten voor onze scholen gedeeld op de ALV 2023 en per mail met de VBG-scholen.

